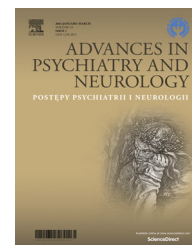

Dostępne online www.sciencedirect.com

ScienceDirect

journal homepage: www.elsevier.com/locate/pin

Artykuł oryginalny/Original research article

Poczucie kontroli a osobowy wzrost u nastolatków, którzy doświadczyli negatywnego wydarzenia życiowego – mediacyjna rola prężności

Locus of control and personal growth in adolescents who have experienced negative life event – the mediating role of resiliency

Magdalena Kobylarczyk*, Nina Ogińska-Bulik

Uniwersytet Łódzki, Instytut Psychologii, Zakład Psychologii Zdrowia, Łódź, Polska

INFORMACJE O ARTYKULE

Historia artykułu:

Otrzymano: 22.02.2015

Zaakceptowano: 27.04.2015

Dostępne online: 07.05.2015

Słowa kluczowe:

- negatywne wydarzenia życiowe
- osobowy wzrost
- prężność
- poczucie kontroli
- nastolatki

Keywords:

- Negative life events
- Personal growth
- Resiliency
- Locus of control
- Adolescents

A B S T R A C T

Background: The aim of the study was to examine the mediating role of resiliency in the relationship between locus of control and personal growth in a youth group. **Methods:** The results of 60 adolescents (of the 130 that participated in the study) who have experienced different negative life events were analyzed. They were students of secondary schools aged 16–17 years ($M = 16,53$, $SD = 0.50$), from the area of Lodz. The boys were 56.7% of the respondents. Personality Growth Questionnaire, the Resiliency Assessment Scale for children and adolescents, and the Questionnaire for Locus of Control Study (QLCS) were used in the study. **Results:** Most of the respondents (48.4%) revealed an average level of personal growth. More changes were observed in appreciation of life than in the self-perception and relations with others. Resiliency was positively associated with the level of personal growth. Such correlation was not found for locus of control. The analyses indicated a mediating role of resiliency (general score and the factor 3) in the relationship between locus of control and personal growth (general score and the factor 2). **Conclusions:** Resiliency playing the role of mediator may substantially change the relationship between locus of control and personal growth. Thus, high levels of the personality traits and internal locus of control may result in high levels of growth after trauma.

© 2015 Institute of Psychiatry and Neurology. Published by Elsevier Sp. z o.o. All rights reserved.

* Adres do korespondencji: Uniwersytet Łódzki, Instytut Psychologii, Zakład Psychologii Zdrowia, ul. Smugowa 10/12, 91-433 Łódź, Polska. Tel.: +48 601 256 121.

Adres email: mkobylarczyk@uni.lodz.pl (M. Kobylarczyk).

<http://dx.doi.org/10.1016/j.pin.2015.04.001>

1230-2813/© 2015 Institute of Psychiatry and Neurology. Published by Elsevier Sp. z o.o. All rights reserved.

Wprowadzenie

Pozytywne zmiany w następstwie doświadczanej traumy u nastolatków

Negatywne wydarzenia życiowe są dość powszechne wśród nieletnich. Dzieci i młodzież są świadkami ciężkich chorób i śmierci osób najbliższych. Doświadczają przemocy fizycznej i psychicznej, stają się ofiarami przestępstw, bywają uczestnikami wypadków komunikacyjnych, różnych katastrof, zarówno naturalnych, jak i spowodowanych przez człowieka. Jak wskazuje Dąbkowska [1], nawet 70% dzieci doświadcza różnego rodzaju zdarzeń o charakterze traumatycznym. Do najczęstszych negatywnych sytuacji doświadczanych przez dzieci Cohen i wsp. [2] zaliczają: nadużycia seksualne, przemoc w środowisku domowym, udział w katastrofie czy wypadku, działania wojenne, akty terroryzmu, uchodźstwo, a także skutki procedur medycznych czy tragiczną śmierć kogoś bliskiego.

Przeżycie negatywnego wydarzenia życiowego z reguły pociąga za sobą występowanie negatywnych konsekwencji, najczęściej odnoszących się do życia psychicznego jednostki. Zauważono jednak, że doświadczenie tego typu zdarzeń może również prowadzić do pojawiania się pozytywnych zmian i rozwoju człowieka.

Świadczy o tym zjawisko potraumatycznego wzrostu/rozwoju. Pozytywne zmiany składające się na potraumatyczny wzrost obejmują zmiany w relacjach interpersonalnych, percepcji siebie i filozofii życiowej [3-5]. W wyniku przeżycia traumy niektórzy ludzie stają się bardziej dojrzałymi, mocniejsi. Potrafią dostrzec u siebie większe umiejętności radzenia sobie i przetrwania w skrajnie trudnych warunkach, zauważają nowe możliwości w życiu i stawiają sobie nowe cele. Wśród pozytywnych zmian potraumatycznych wymienia się również zwiększone (w porównaniu z sytuacją przed traumą) poczucie własnej wartości, skuteczności, większe zaufanie do siebie i własnych możliwości, także w odniesieniu do przyszłych wydarzeń. Wiele osób pod wpływem traumy odkrywa w sobie większe pokłady wrażliwości i współczucia dla innych, przekonuje się, na czyje wsparcie może liczyć w sytuacji kryzysu. Tacy ludzie chętniej otwierają się przed innymi i lepiej czują się w relacjach międzyludzkich. Pod wpływem negatywnego doświadczenia odnajdują w sobie siłę, która pozwala im z dystansem przyrzec się dotychczasowemu życiu i zmieniać je na lepsze. Doświadczenie traumy może także prowadzić do zmian w przekonaniach religijnych jednostki. Ludzie w wyniku doświadczania krytycznych wydarzeń lepiej doceniają życie i przeżywają je bardziej świadomie [6].

Pozytywne zmiany potraumatyczne są także obserwowane u dzieci i młodzieży [7-9], choć dotychczas niewiele badań przeprowadzono w tej grupie wiekowej. Wśród nastolatków przejawiają się one przede wszystkim zwiększeniem odporności psychicznej i emocjonalnej dojrzałości, wzrostem współczucia i empatii dla innych, głębszym rozumieniem osobistych wartości, celu i sensu życia, większym docenianiem życia czy lepszymi relacjami z innymi [10, 11]. Dotychczasowe, choć nieliczne, badania prowadzone wśród dzieci i młodzieży w Polsce potwierdzają występowanie

pozytywnych zmian w wyniku doświadczonych negatywnych zdarzeń życiowych [5, 12-14].

Zgodnie z modelem wzrostu po traumie dotyczącym dzieci i młodzieży [11], wśród czynników warunkujących występowanie pozytywnych zmian potraumatycznych zwraca się uwagę na znaczenie posiadanych zasobów osobistych.

Związek prężności i poczucia kontroli z występowaniem pozytywnych zmian po doświadczonej traumie

Jednym z zasobów powiązanych z występowaniem pozytywnych zmian potraumatycznych jest prężność¹ (*resiliency/resilience*). Termin ten może odnosić się do procesu skutecznego przezwyciężania negatywnych zdarzeń życiowych (*resilience*). Twórcy pojęcia [15], a także wielu badaczy traktuje prężność jako względnie trwałą dyspozycję, determinującą proces elastycznej adaptacji do ciągle zmieniających się wymagań życiowych (*resiliency*). Definiują ją jako względnie trwałą cechę osobowości wspomagającą proces przezwyciężania wydarzeń o charakterze traumatycznym, a także radzenia sobie z problemami życia codziennego. Podobne rozumienie prezentuje Fredrickson [16], ujmując prężność jako względnie trwałą zasób jednostki, który jest uruchamiany przede wszystkim w wyniku doświadczania przez osobę poważnych trudności lub zagrożenia.

Prężność sprzyja wytrwałości i elastycznemu przystosowaniu się do wymagań życiowych, ułatwia mobilizację do podejmowania działań zaradczych w trudnych sytuacjach oraz zwiększa tolerancję dla negatywnych emocji i niepowodzeń [17, 18]. Prężne dzieci ujawniają wyższe poczucie sensowności podejmowanych działań, pozytywne nastawienie do życia, wyższy poziom autonomii i zaufania do siebie, a także wyższy poziom sprawności niezbędnych codziennym funkcjonowaniu [19, 20].

Prowadzone w Polsce badania wśród dorosłych dostarczyły danych wskazujących na występowanie pozytywnego związku między prężnością a pojawianiem się pozytywnych zmian po doświadczonej traumie. Dotyczyło to m.in. osób, które straciły kogoś bliskiego [13, 21, 22], zostały poddane operacji kardiologicznej [23], zmagaly się z chorobą nowotworową [24] czy doświadczyły traumy związanej z wykonywanym zawodem [25, 26]. Dość nieliczne badania dotyczące dzieci i młodzieży zdają się tę zależność potwierdzać. W badaniach nastolatków, którzy doświadczyli różnego rodzaju negatywnych zdarzeń życiowych, prężność była pozytywnie powiązana z potraumatycznym wzrostem [5, 27, 28]. Prężność może także pośrednio wpływać na występowanie pozytywnych zmian po doświadczonej traumie. Jej rolę jako mediatora między wsparciem społecznym a stresem psychologicznym wykazano w badaniach w grupie kobiet cierpiących na bezpłodność [29], między przywiązaniem i dobrym samopoczuciem [30], w relacji między pięcioczynnikowym modelem osobowości i osiągnięciami naukowymi [31]. Także w Polsce analizowano efekty pośrednie (mediacje i supresje) w relacji między prężnością a satysfakcją z życia w grupie kobiet zmagających się z rakiem piersi [32], między prężnością

¹ W odniesieniu do tego terminu stosowane jest także określenie sprężystość.

Download English Version:

<https://daneshyari.com/en/article/331731>

Download Persian Version:

<https://daneshyari.com/article/331731>

[Daneshyari.com](https://daneshyari.com)